

— відбитки та відтиски нанесені на поверхню паперу, на якій вже наявні написи, друкований текст чи лінії бланку (автоматичне кодування не відрізняє лінії папілярного узору зі сторонніми лініями друку чи рукописних записів, і сприймає їх як єдине зображення, що призводить до помилкового розпізнавання ознак);

— «подвійна» прокатка (повторна прокатна по одному і тому місцю, однієї ж і тій самій ділянці);

— накладення різних папілярних узорів на одній ділянці (відбувається накладення різних відбитків і відтисків, які перекривають один інший, і система викривляє кодування ознак в усіх фрагментах, що перетинаються);

— порушена послідовність нанесення відтисків пальців в належні графі (наприклад, вказівний палець в графі «великий», а великий палець в графі «вказівний»), переплутана послідовність нанесення відбитків правої та лівої рук, нанесені відбитки однієї руки двічі (відбувається через неухильність працівників, що здійснюють дактилоскопіювання) [2].

Отже, для забезпечення якості відбитків і відтисків рук, необхідно:

- використовувати білий, щільний папір під бланк;
- слідкувати за відображенням всіх зон папілярного узору;
- контролювати натиск на поверхню паперу;
- рівномірно наносити фарбувальну речовину;
- запропонувати особі, перед початком дактилоскопіювання, помити руки з милом, протерти їх насухо [1, с. 93];

— наносити відбитки і відтиски в місця вільні від написів, друкованого тексту, ліній бланку;

— не допускати «подвійну» прокатку та перетин різних відбитків, відтисків;

— уважно слідкувати за послідовністю нанесення відбитків.

Зараз активно розробляються безконтактні системи дактилоскопіювання, які мають переваги, порівняно з традиційним контактним способом на паперовий носій, і виключають більшість проблем, але через високу вартість й обмежену доступність, традиційний контактний спосіб залишається більш актуальними на сьогодні [2], тому на даний час необхідно працювати над вдосконаленням саме його, шляхом аналізу допущених помилок і усунення проблем, що виникають під час практичної роботи.

Список використаних джерел:

1. Дубовий О. П., Лукашенко В. Я., Рибалко Я. В. та ін. Криміналістичне дослідження слідів слідів рук : наук.-практ. посіб. / за ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Атіка, 2000. 152 с.
2. Каушев А. А. Виды качества отпечатков пальцев рук. *Теория и практика общественного развития*. 2016. Вып. 3. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vidy-kachestva-otpechatkov-paltsev-ruk> (дата звернення: 23.02.2019).
3. Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України : наказ МВС України від 11.09.2001 № 785. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01>.
4. Руководство пользователя АДИС «ДАКТО 2000» – 157 с.

УДК 343.98

Савчук Т. І., канд. юрид. наук, ст. викладач Харківського національного університету внутрішніх справ,
ORCID.org/0000-0001-8024-5136,
e-mail: stanja26@gmail.com

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Механізм вчинення корупційних злочинів досить складний та зазвичай характеризується використанням масштабних злочинних технологій, оснований на стійких корумпованих зв'язках, які проникають в економіку і фінансову систему та впливають на політику держави в цілому. Це досить ускладнює процес розслідування та вимагає використання всіх можливих законних способів та засобів для встановлення істини у кримінальному провадженні. Одним із таких способів є використання спеціальних знань для вирішення окремих завдань.

Криміналістична наука передбачає як процесуальні, так і непроцесуальні (організаційні) форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Так, О. В. Пчеліна, досліджуючи особливості використання спеціальних знань під час розслідування злочинів у

сфері службової діяльності, виокремила найтипівіші використання спеціальних знань: консультування в обізнаній особи з приводу окремих аспектів механізму утворення певних слідів і відповідно їх виявлення, тактичних прийомів, які доцільніше застосовувати під час проведення конкретних слідчих (розшукових) дій і т. п.; залучення обізнаної особи до проведення окремих слідчих (розшукових) дій як спеціаліста; призначення судових експертиз (залучення обізнаної особи як експерта); залучення обізнаної особи для проведення ревізії чи іншої перевірки тощо [1, с. 27].

Механізм вчинення корупційних злочинів певною мірою залежить від сфери в якій він вчиняється. Тобто, особа, яка здійснює виявлення та розслідування таких злочинів повинна бути професіоналом у різних сферах господарювання. На виконання стратегії боротьби із корупцією в Україні були створені нові спеціалізовані антикорупційні правоохоронні органи: Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), а також Національне Агентство із запобігання корупції (НАЗК) – орган, який визначає антикорупційну політику в державі, зроблено перші кроки у створенні спеціалізованого антикорупційного суду України. Проте, офіційна статистика свідчить, що результати їх діяльності залишаються низькими та неефективними, що пояснюється широким спектром різних причин. Однією з яких є: недостатній професійний рівень суб'єктів розслідування, невміння у межах чинного законодавства виявляти та документувати правопорушення цієї категорії, а також використовувати спеціальні знання [2, с. 139].

Як відомо, перспектива досудового розслідування та судового розгляду справи залежить від ефективної роботи на етапі документування злочинної діяльності та початковому етапі її розслідування. Це пов'язано із необхідністю виявлення та вилучення наявних слідів корупційного злочину, які можуть бути знищені при зволіканні із їх закріпленням. У зв'язку з цим, уявляється вкрай доцільним використовувати консультативну допомогу спеціаліста на початковому етапі розслідування з метою встановлення механізму злочинної діяльності, характеру та місцезнаходження її слідів, а також ефективного планування розслідування. Крім того, неабияке значення для процесу розслідування корупційних злочинів є залучення відповідних спеціалістів для участі у проведенні слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Особливо цінною може бути допомога спеціалістів у галузі економіки, фінансів, комп'ютерних технологій тощо.

Не зменшуючи значення будь-якої із форм використання спеціальних знань, все ж зазначимо, що найбільш поширеною формою є призначення різних видів судових експертиз у кримінальному провадженні. Треба зазначити, що механізм вчинення корупційних злочинів передбачає необхідність проведення значної кількості різноманітних експертиз: економічних, технічних експертиз документів, почеркознавчих, дактилоскопічних, експертиз матеріалів, речовин і виробів, біологічних, комп'ютерно-технічних, фоноскопичних, товарознавчих, будівельно-технічних та оцінно-будівельних експертиз, експертиз вартості нерухомого майна та майнових прав на це майно, оцінно-земельних тощо.

У криміналістичній літературі висловлюються думки з приводу необхідності застосування антикорупційної експертизи законодавчих актів та їх критеріїв. Так, Н. І. Клименко вважає, що така правова експертиза нормативних актів, їхніх проектів стане ефективним засобом боротьби з корупцією. Крім того, науковець підтримує точку зору, що до антикорупційних експертиз можна віднести й різні види судових експертиз, спрямованих на виявлення з їх допомогою корупційних фактів і обставин. Такими експертизами є: судово-економічні, товарознавчі, криміналістичні експертизи документів, лінгвістичні тощо [3, с. 16].

Таким чином, використання спеціальних знань у процесі розслідування корупційних злочинів є ефективним способом виявлення та дослідження слідів вказаних злочинів та дозволяє забезпечити якісне, повне та об'єктивне встановлення обставин злочинної діяльності. При розслідуванні корупційних злочинів можуть використовуватися спеціальні знання різних галузей (залежно від сфери вчинення злочину) як у процесуальних, так і в непроцесуальних формах.

Список використаних джерел:

1. Пчеліна О. В. Теоретичні засади формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2017. 40 с.
2. Пілюков Ю., Шрамко О. Судова експертиза як форма використання спеціальних знань при розслідуванні корупційних злочинів. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 4 (16). 2018. С. 139–143.